

ปัญหาความเป็นภววิสัยของวิทยาศาสตร์ในฐานความรู้เชิงสังคม

นายเอกวิน ขุนบุญจันทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-5288-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 21039602 24 ส.ค. 2548

THE PROBLEM OF OBJECTIVITY IN SCIENCE AS SOCIAL KNOWLEDGE

Mr. Aekwin Koonboonchan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Philosophy

Department of Philosophy

Faculty of Arts

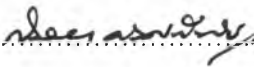
Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5288-1

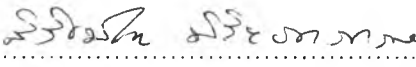
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาความเป็นภววิสัยของวิทยาศาสตร์ในฐานะความรู้เชิงสังคม
โดย นายเอกวิน ชุนบุญจันทร์
สาขาวิชา ปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณะบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา ดิงศภักดิ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ)

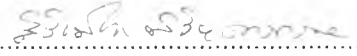
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มารค ตามไท)

เอกวิณ ขุนบุญจันทร์ : ปัญหาความเป็นภววิสัยของวิทยาศาสตร์ในฐานะความรู้เชิงสังคม.
(THE PROBLEM OF OBJECTIVITY IN SCIENCE AS SOCIAL KNOWLEDGE) อ.ที่
ปรึกษา : ผศ.ดร.ศิริเพ็ญ พริยจิตกรกรกิจ. 52 หน้า. ISBN 974-17-5288-1.

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือการสำรวจ วิเคราะห์ และประเมินปัญหาความเป็น
ภววิสัยของวิทยาศาสตร์ในฐานะความรู้เชิงสังคม

แนวคิดกระแสหลักในปรัชญาวิทยาศาสตร์ในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 เชื่อว่าข้อ
ความเชิงสังเกตสามารถแยกออกได้จากข้อความเชิงทฤษฎี ทำให้เราสามารถประเมินทฤษฎีทาง
วิทยาศาสตร์อย่างเป็นภววิสัยได้ แต่จากปัญหาการพ่วงมากับทฤษฎีของการสังเกตและจากข้อโต้
แย้งของทัศนแบบคูห์น ทำให้เห็นว่าการสังเกตไม่อาจเป็นอิสระจากทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลง
ทฤษฎีในวิทยาศาสตร์ไม่อาจนำมาประเมินกันได้ วิทยาศาสตร์จึงไม่อาจคงความเป็นภววิสัยต่อไป
ได้ ทัศนแบบคูห์นนำไปสู่ทัศนแบบ strong programme ที่ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในวิทยา
ศาสตร์มีสาเหตุมาจากปัจจัยทางสังคม ทำให้วิทยาศาสตร์ถูกมองว่าเป็นความรู้เชิงสังคมแบบหนึ่ง
เท่านั้น ความเป็นภววิสัยของวิทยาศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม ลองจินตนาการว่าแม้ปัจจัยเชิงสังคมจะมีบทบาทต่อการแสวงหาความรู้ทาง
วิทยาศาสตร์ แต่การใช้กระบวนการเชิงสังคมที่ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์จะช่วยถ่วงถ่วงคุณ
ค่าที่เป็นอัตวิสัยออกไปได้ ความรู้ที่ได้มาจึงยังสามารถถือได้ว่ามีความเป็นภววิสัย แต่ผู้เขียนได้ชี้
ให้เห็นว่าลองจินตนาการใช้ความเป็นภววิสัยในความหมายที่ต่างไปจากเดิม อีกทั้งในข้อเสนอของลองจ
โนยังมีข้อจำกัดบางประการนั่นคือ ในบางกรณี การมีความเห็นที่ต่างกันเป็นผลมาจากการยึดถือ
ความเชื่อจากคนละกรอบความคิดที่ไม่อาจนำมาประเมินกันได้ ทำให้การวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าว
เป็นไปได้

ภาควิชา.....ปรัชญา..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....ปรัชญา..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2546.....

4380206522: MAJOR PHILOSOPHY

KEYWORD: SCIENCE / SOCIAL KNOWLEDGE / OBJECTIVITY

AEKWIN KOONBOONCHAN: THE PROBLEM OF OBJECTIVITY IN SCIENCE AS SOCIAL KNOWLEDGE. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. SIRIPHEN PIRIYACHITTAKORNKIT, PH.D. 52 pp. ISBN 974-17-5288-1.

This thesis aims to investigate, analyze and evaluate the problem of objectivity in science as social knowledge.

Received view in Philosophy of Science in the first half of the twentieth century held that observational statements are independent from theoretical statements and so we could evaluate scientific theories objectively. But the problem of theory-ladenness of observation and the Kuhnian view show that observations always depend on some theories and theory changes in science are incommensurable, hence there is no objectivity in science. Strong programme, influenced by the Kuhnian view, points out that scientific changes are caused by social factors and science is thus viewed as a form of social knowledge. The objectivity of science is impossible.

Longino, however, holds that although social factors play the role in scientific inquiry but social process which provokes effective criticism can make science free from subjective values. So scientific knowledge derived from such process can still be objective. But I point out that Longino's shift in the meaning of objectivity. In addition there is a limitation in Longino's thesis, that is, in some cases different hypotheses from different world views which are incommensurable will make effective criticism impossible.

Department.....Philosophy.... Student's signature..... *Aekwin*

Field of study....Philosophy... Advisor's signature..... *Siriphen P.*

Academic year.....2003.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยการสนับสนุนและอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ผู้เขียนขอแสดงความขอบพระคุณ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อ.ศิริเพ็ญ พิริยจิตตรกรกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ หากไม่มีข้อเสนอแนะ การตรวจสอบ ความเมตตาเอาใจใส่ รวมถึงความเข้าใจและการกระตุ้นให้หมั่นเพียรจากอาจารย์แล้ว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่สามารถปรากฏได้อย่างที่เป็นอยู่ และผู้เขียนขอขอบพระคุณ อ. มารค ตามไท และ อ. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ ซึ่งเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นและชี้ให้เห็นข้อบกพร่องบางประการที่ช่วยทำให้เนื้อหาของวิทยานิพนธ์นี้ได้รับการปรับแก้ให้ถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่แน่นอนว่าข้อบกพร่องใดๆ ที่ยังคงมีอยู่นั้นย่อมถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนทั้งหมด

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาปรัชญา ทั้งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้อบรมสั่งสอนผู้เขียนทั้งในทางวิชาการและการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อ.นิพาดา เทวกุล ผู้เป็น “ครู” ที่แท้จริง ผู้เขียนขอขอบคุณอาจารย์ไ้ว ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณพุดวิทย์ บุณนาค คุณปิยฤดี ไชยพร คุณพงศ์ศิริ ศรีวรรณะ คุณวุฒิ เลิศสุขประเสริฐ และเพื่อนๆ ในภาควิชาปรัชญาสำหรับความช่วยเหลือและกำลังใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณพรเทพ สหชัยรุ่งเรือง สำหรับความช่วยเหลือในฐานะ “เพื่อนแท้” ที่ผู้เขียนจะไม่มีวันลืม

และที่สำคัญที่สุด ขอขอบพระคุณพ่อและแม่ และคนในครอบครัว ขุนบุญจันทร์ รวมถึงคนในครอบครัวแสงมณี สำหรับกำลังใจและการสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ทำดีที่สุด ขอขอบคุณ คุณวิลาสินี บุระคำ สำหรับทุกสิ่งที่ไม่อาจกล่าวได้หมดในที่นี้

เอกวิน ขุนบุญจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 ความเป็นภววิสัยของความรู้ทางวิทยาศาสตร์.....	4
ความเป็นภววิสัยกับการเปลี่ยนแปลงในวิทยาศาสตร์.....	4
ทฤษฎีกับการสังเกต.....	8
ปัญหาการพ่วงมากับทฤษฎีของการสังเกต	10
ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์กับการไม่อาจประเมินได้ด้วยเกณฑ์เดียวกัน	14
วิทยาศาสตร์ในฐานะความรู้เชิงสังคม	16
บทที่ 3 วิทยาศาสตร์: ความรู้เชิงสังคมกับความเป็นภววิสัย.....	20
วิทยาศาสตร์ในฐานะความรู้เชิงสังคม: ประสบการณ์นิยมเชิงบริบท	20
บทบาทของคุณค่าเชิงสังคมในวิทยาศาสตร์	22
ปัญหาความเป็นอัตวิสัยของความรู้เชิงสังคม.....	28
ข้อวิจารณ์	31
บทที่ 4 บทสรุป	39
รายการอ้างอิง.....	42
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	45